

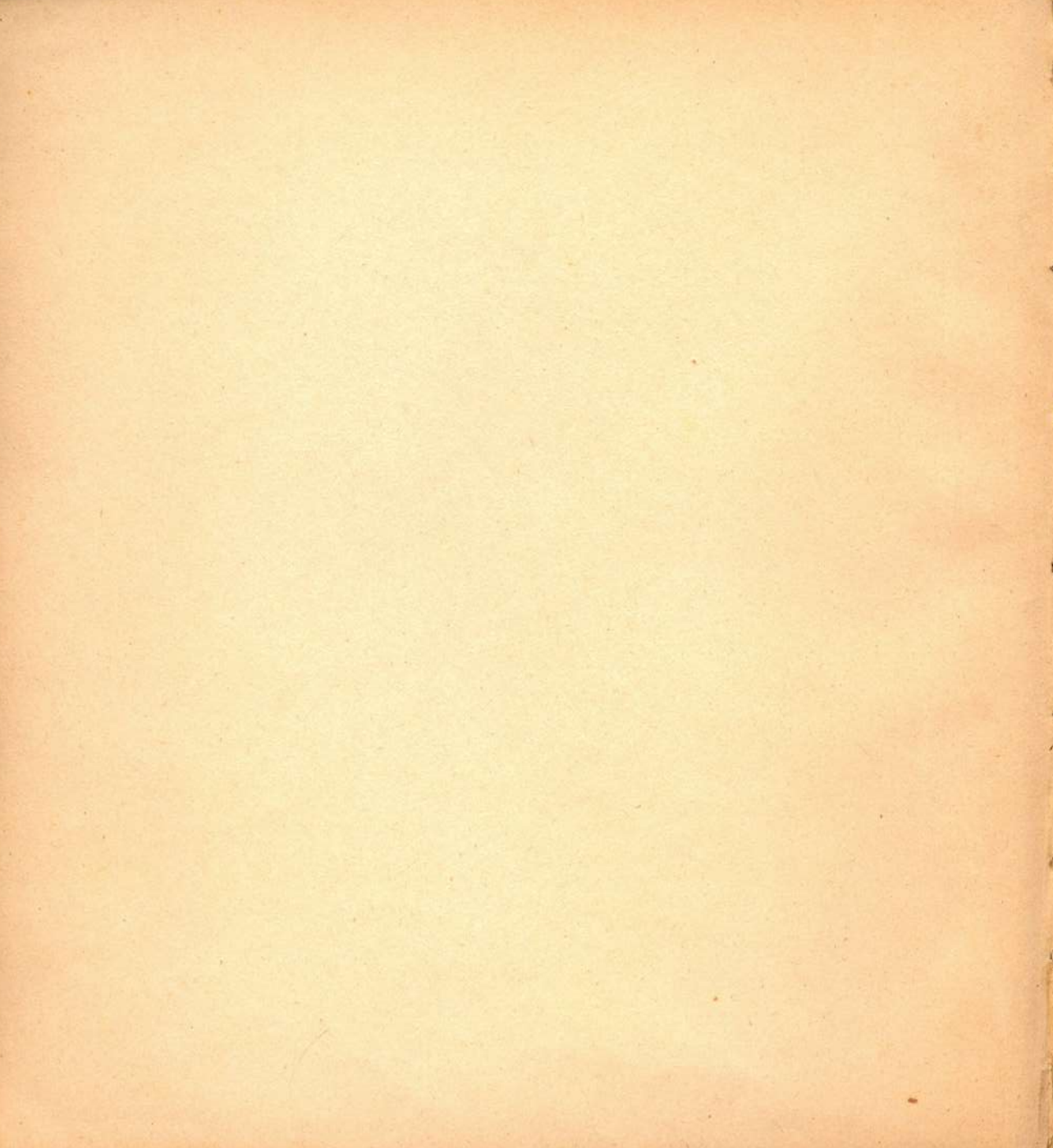
SALVADOR PEIRAIÑAU

EL SENYOR PÈSOL I ALTRES PLANTES

EL SENYOR PÈSOL
I ALTRES PLANTES

RESERVATS TOTS ELS DRETS

Mod. 70

COOPERATIVA OBRERA D'ARTS GRÀFIQUES «AVANT». Corts Catalanes, 719 — BARCELONA

EL SENYOR PÈSOL I ALTRES PLANTES

POEMES PER A INFANTS

SALVADOR PERARNAU

D I B U I X O S

JOAN G. JUNCEDA

EDICIÓ DEL COMISSARIAT DE PROPAGANDA
DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

1937

EL SENYOR PÈSOL

EL SENYOR PÈSOL

Rodó i petit, de dintre la tavella,
el pèsol va sortir torrat de sol,
com un ull que saltés de la parpella
per seguir món tot sol.

Restà damunt l'era abandonat.
Els seus germans foren enduts, tot d'una
al graner, i ell restà meravellat
de trobar-se tot sol dessota el clar de lluna.

I mirava la lluna amb ulls d'infant,
alta, rodona, riallera,
i pensà que era un pèsol gran
perdut enmig de l'era.

El pèsol es llevà molt de matí;
l'aire el tocava com una mà balba
i pensà que el volia recollir
el davantal de l'alba.

I marxà món enllà i es va aturar
al cap d'una magera
i començà a mirar:
Al davant, les muntanyes, en filera,

feien serrells i puntes cel endins
amb les carenes fines, netes;
el pèsol pretenia mirar sobre els confins
i s'aixecava de puntetes.

Un dia, dos, pluges, estels,
ponents encesos, albes rialleres;
el pèsol posà arrels
i era com el senyor de les mageres.

Tragué fulles i flors, braços i mans
i, dintre les tavelles,
sentia créixer els grans
con si la nit li hagués posat estrelles.

I s'omplia de fums el pensament,
com tants i tants mortals, i presumia.
«Senyor Pèsol, si us molesta el vent
us tancarem la porta del Migdia.»

«Senyor Pèsol, si teniu calor
us farà de ventall la marinada».
«Senyor Pèsol, Senyor Pèsol, Senyor...»
i ja fou el Senyor de la contrada.

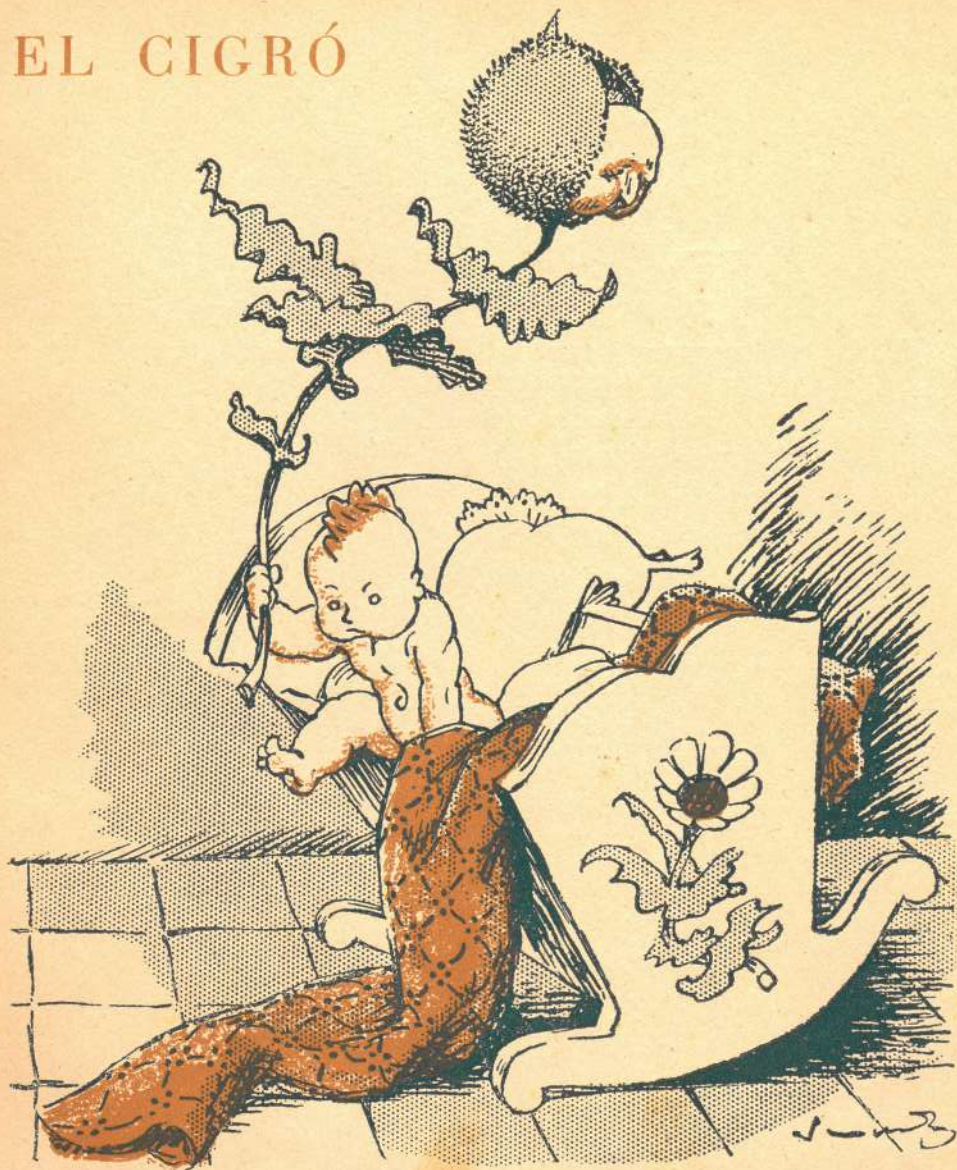
Mes ai, que tota cosa té sa fi
i acaben prompte les millors ventures
i, a voltes, el més gran s'ha de rendir
vençut per les més pobres criatures.

No tothom li sabia dir Senyor:
unes quantes formigues
li omplien les branques de pugó
i encar li deien: «Per Senyor que sigues!»

I el pèsol es marcía a poc a poc,
arrugat, marfugat, i la quimera
l'anava tornant groc,
d'un groc de mort, dalt la margera.

Ningú no és amo ni Senyor, en el món.
El corc, a poc a poc, trenca la biga.
Porta l'estel més alt el gorg pregon
i el Senyor Pèsol mor per la formiga.

EL CIGRÓ

EL CIGRÓ

El cigró alça les mans:
fa bombes per als infants.
Globus verds que pel camí
se li tornen pergami
que el sol madura,
i de dintre la pell dura,
que esbadoca la calor,
lentament surt el cigró
amb el rostre emmorenit
com un infant eixerit
que, per primer cop, tot sol
ha saltat del seu bressol.

El cigró alça les mans:
fa bombes per als infants.

Ningú no sap la meravella
que té dintre la tavella
fins que surt el gra brillant.

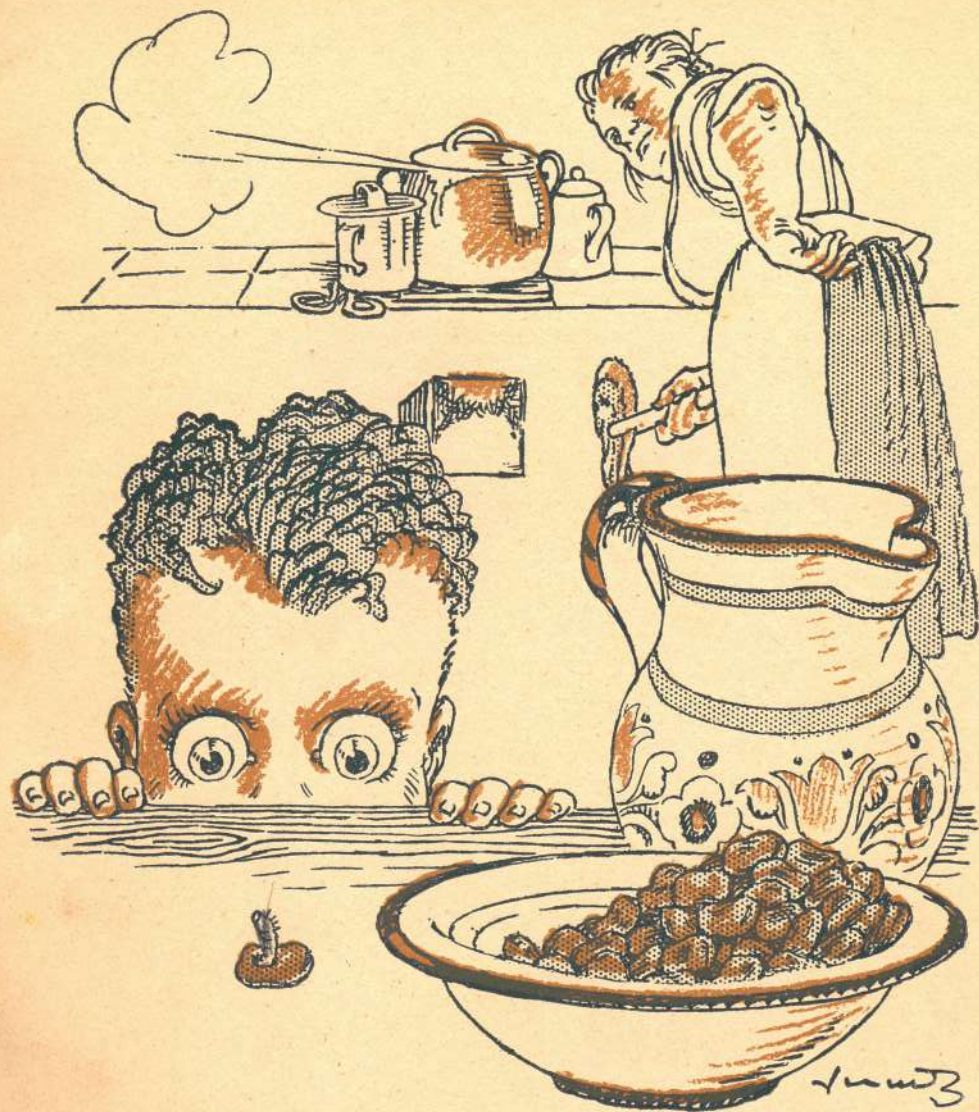
Ningú no sap què duu l'infant
dins la vida que l'espera.
Potser en la il.lusió primera
donarà senyals del gra
madurant per a demà.

El cigró alça les mans:
fa bombes per als infants.

L'infant és una il.lusió
com la bomba del cigró
que amb el vent belluga i dansa;
té el color de l'esperança
i creix somniant volar.
Serà home?... Serà gra?...

El cigró alça les mans:
fa bombes per als infants.

LA GUIXA

LA GUIXA

Es com una ungla del dit gros de la mà,
fa una tavella com una garrofa
i té un color de perla, d'un gris clar,
i vanitosa estarrufa la tofa.

Tan perniciosa com és la vanitat
i els mortals mai no ho volen comprendre.
En paga del pecat
se l'ha de coure amb cendra.

Vanitosa, i dintre tens un corc
que et rosega, constant, el moll de l'os;
la teva vida és un entreforç,
cruïlla del neguit i del repòs.

Portes la Mort a dintre, constantment;
ja et corques quan ets tendra,
i en el darrer moment
ets coberta de cendra.

Infant amic, fuig de la vanitat
que duu la Mort a la cintra.
No vulguis passejar-te enravenat
però amb un corc per dintre.

LES MONGETES

LES MONGETES

Quin instinct o quin anhel
us surt de dintre l'entranya
que pugeu a mirar el cel
al capdamunt de la canya?

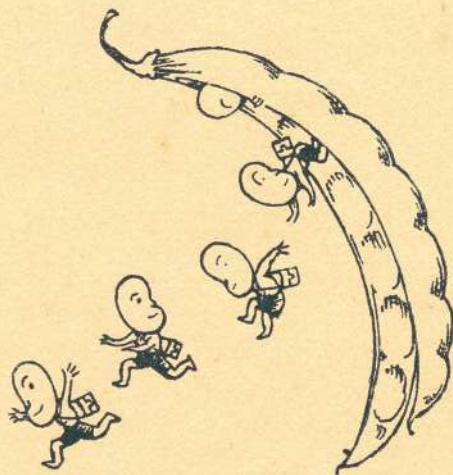
I quina estesa de mans
per a copsar la rosada!
De les gotes, en feu grans
dins la tavella estirada.

Tanta tofa i ufanor
ve d'un nervi o una vena,
d'un cos prim com un cordó
que, canya amunt, se us emmena.

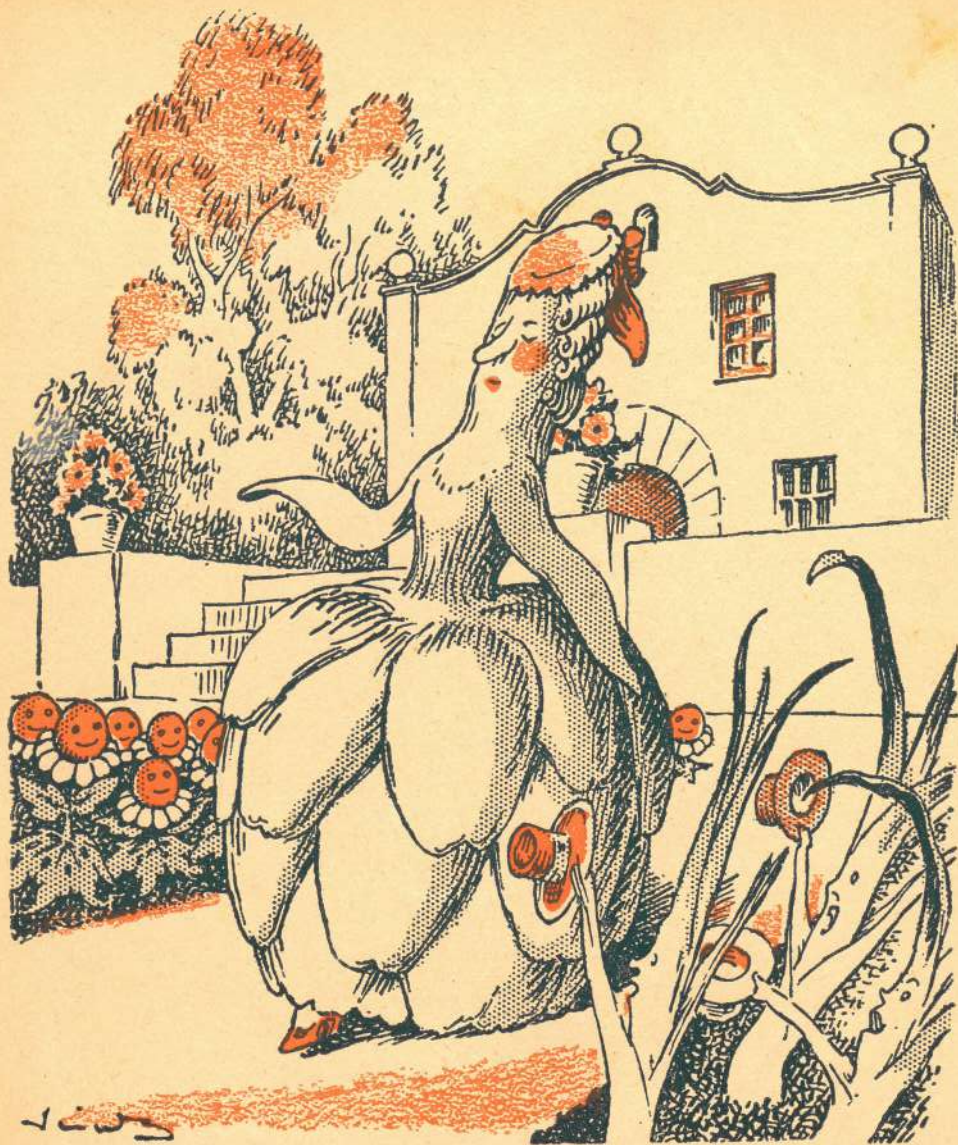
Esteneu fulles en ram
i una munió d'arracades
florides, pengim-penjam,
sota el sol i les ventades.

I graneu a poc a poc,
se us arruguen les parpelles
i esteneu un color groc
pels pàmpols i les tavelles.

Quan ja heu satisfet l'anhel
que us punyia dins l'entranya,
moriu tot mirant el cel
pel capdamunt de la canya.

LA CARXOFA

LA CARXOFA

Té la mania d'anar fent corones
i obrir-les de cara al cel.
Potser somnia a estones
que fa corones per a cada estel.

Les seves fulles són un tou de llances
d'un verd de bronze i de cel clar,
les vincla totes manses
i se li tornen palmes a la mà.

A l'hort li diuen Senyora Carxofa,
perquè s'eixampla tant que hom se'n fa creus,
i la forma folgada de la seva tofa
és com una faldilla fins als peus.

Però, com que és humil i bondadosa,
si vora seu té un all o un ceballot,
tomba les fulles amorosa
i els rega amb la rosada tant com pot.

En el seu si —secret de les troballes—
té una finor policroma de brins
i entorn va fent muralles
com si guardés una ciutat a dins.

I aixeca enlaire els fruits, clàssiques torres
de castells medievals,
i ella creu que fa porres
per dur el porrer dintre les catedrals.

Quan es fa vella arruga les fulles
i, resignada al seu destí cruel,
floreix jugant a fer un coixí d'agulles
d'un verd morat i un blau de cel.

I com que és tan humil i s'ha envellit
fent copes verdes que el rou mulla,
ara tota la nit
li aboca els estels a cada fulla.

LA BLEDA

LA BLEDA

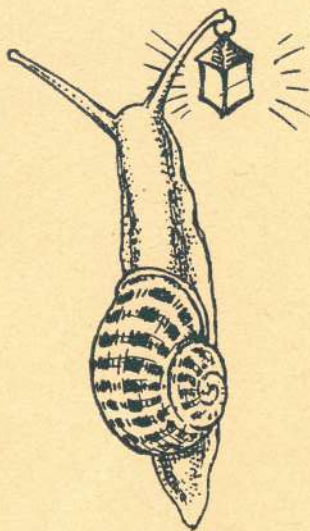
Gerda i verda i fina com de seda,
eixancarra les fulles, ampleament, la bleda.

A cada fulla un tros de cel reverbera.
Quan ha plogut, fan una lluïdera
les gotes d'aigua com si fossin robins
i ella té un verd de cel i d'aigua endins.

Vincla les fulles fent un torniol
on, sovint, s'hi enfila algun cargol
que la besa amb les banyes estirades;
li deixa un fris de plata amb les besades
i li va resseguint tot el cos.
La bleda, satisfeta, s'eixampla amb un repòs
que cada fulla sembla una gran falda.

La bleda, humil, és arrupida i malda
buscant ventura amb les rels, terra endins.
Beneïts els humils! El cel posa robins

damunt les fulles amples de la bleda
i encar li dóna una finor de seda,
i a cada torniol
una besada llarga d'un cargol
i, com que és arrupida,
té més a prop la terra que és la vida.

LA COL

LA COL

De tant tallar-te les fulles
la cama et fa uns escalons;
creixent, la testa t'esbulles
i duus la mitja als garrons.

Col, campana boca en l'aire
que l'ull et fa de batall,
tens el dring d'un verd xerraire
plantada enmig del crestell.

¿Per qui ventes, cada dia,
la campana drete al sol?
Potser perquè un all naixia?
Perquè el fruit trenca verol?

¿Potser perquè veus que esclata
la pomera del camí
o bé floreix la patata
o el rave es vol enrogir?

Com t'enveja perquè creixes,
tan de pressa, el ceballot!
Quan veu que endarrera el deixes,
ell s'afanya tant com pot.

I ¿aquest ull, que és l'ull de l'horta,
tan rodó i atapeït?
Si alces la mirada forta,
deus veure tota la nit.

Mes ai, que ve l'hortolana
i et treurà l'ull fent-te un tall
i seràs una campana
que haurà perdut el batall.

Seràs ben cega tot d'una;
però tu ets a l'inrevés
dels qui perden la fortuna
i són pobres sempre més.

Tu treballes decidida,
poses fe en el teu desig
i, en paga, la teva vida
torna a tenir un ull al mig.

EL BRÒQUIL

EL BRÒQUIL

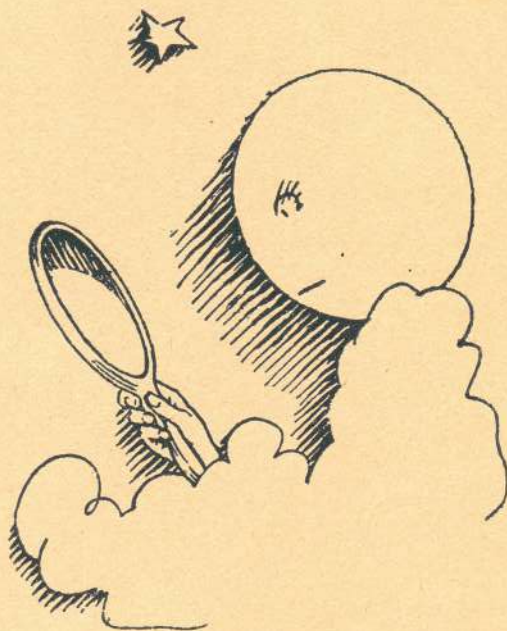
Bròquil d'ull agrumollat,
braserar voltat de flama,
portes un mitjó morat
de cap a cap de la cama.

Ets el més humil de l'hort;
nervis morats per tes fulles
com si fos la teva sort
traspassada per agulles.

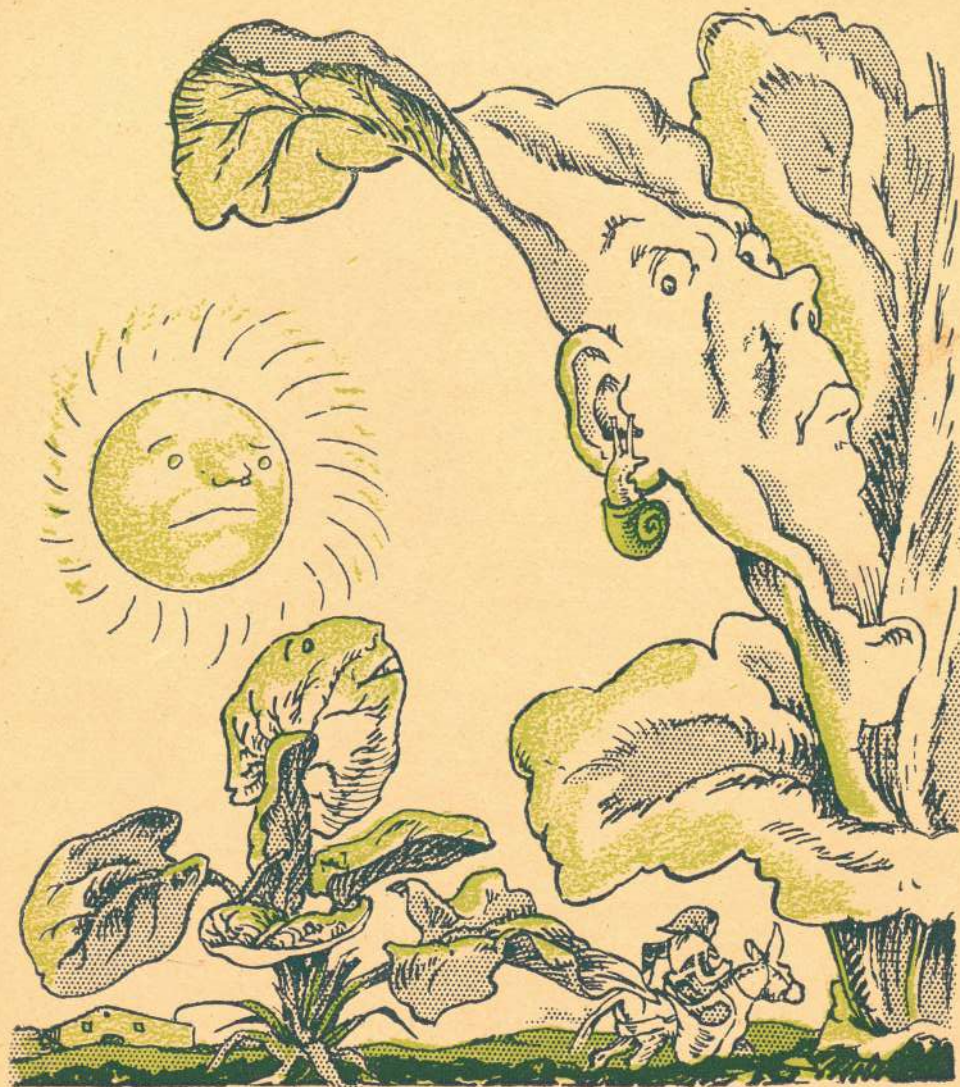
Però vences la tristor
i alces l'embranzida forta;
el teu ull de serenor
ta vida sencera porta.

Sempre mires fit al cel
i l'ull et creix cada dia,
la lluna et mira amb recel
car li prens la fesomia.

Ensenya'ns la humilitat
mare de glòria i de fama,
bròquil del mitjà morat
de cap a cap de la cama.

L'ESPINAC

L'ESPINAC

Bon germà de la bleda, l'espínac
alça les fulles dretes,
d'un color verd, opac,
més fosques que la bleda i més estretes.

Es més petit i mira sa germana
que satisfeta pren el sol
i s'estarrufa, ufana,
perquè per arracada duu un cargol.

I l'espínac li diu: «Ets una fleuma,
germana bleda de la fulla gran;
si m'escoltessis, et diria: creu-me
no t'estarrufis tant.»

«No obris les fulles cercant l'afalac
del cargol llagoter que et festejava.
Pel forat de l'elogi t'entrarà un llimac
i et cremarà amb la bava.»

La bleda li digué: «Es bo el consell,
germà petit de la fulla petita,
però no cal que tu t'oblidis d'ell;
és bo el consell per a qui el necessita.»

I es va mirar les fulles l'espínac
i a cada fulla es va trobar un llimac.

L'API

L'API

Vas fent columnes estriades
amb canaletes i gairells;
els rams de fulles fan d'arcades
damunt el nus dels capitells.

Acostumat al sol i a l'aire,
ets bru, morat, picat de sang;
et colgaran abans de gaire
per a fer-te tornar blanc.

Dintre aquesta penitència
aprens a ésser bon minyó
i com si haguessis suplicat clemència
et deixen treure el caparró.

T'ofega el càstig, però no et mata,
i en paga del teu afany
veus com l'aram se t'ha fet plata
com si fos posat a guany.

Api que fas la teva vida
mig terra enfora i terra endins,
t'han amagat de la mentida
que ja t'havia emmorenit els brins.

I t'han deixat el cap enfora
perquè poguessis respirar
l'aire que et passa per la vora
sense que et pugui tocar.

Xucles carícies dels autumnes
que et tornen blanc de fulla a rel
i terra endins vas fent columnes
potser somniant aguantar el cel.

Però la virtut més exquisida
que la sort teva t'ha donat
és amagar-te de la mentida
per conservar la puritat.

EL FONOLL

EL FONOLL

Estires els brots que treus
perquè ja saps que, a estones,
seran altars dels pregadéus
i faristols de papallones.

Verd transparent de vidre i sol,
teixit subtil de màgiques aranyes,
les teves flors, ulls de cargol,
són com gotetes dalt les banyes.

Ets com un arbre tan petit
que ets com una joguina
i els estels de la nit
t'han dat la seva transparència fina.

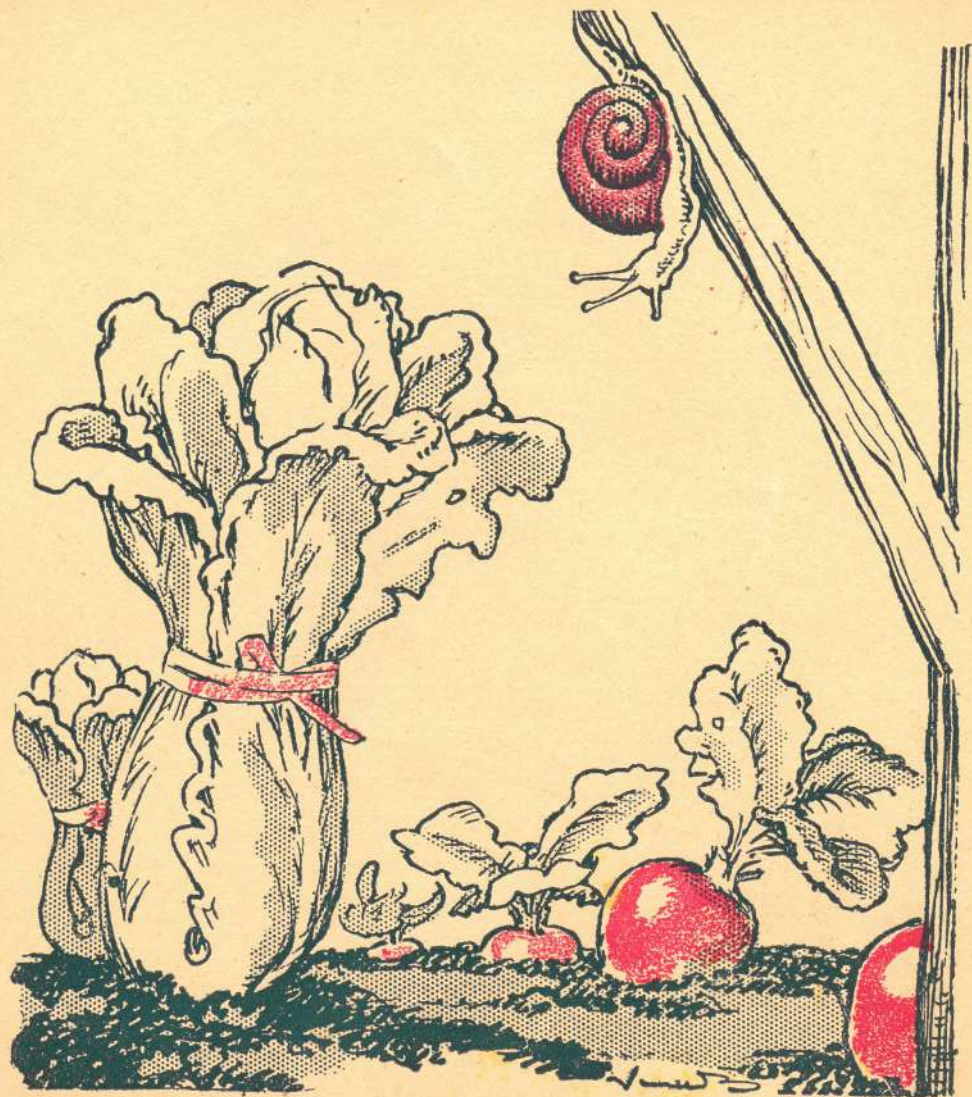
Tendres com tu són els infants
i tu ets un infant que juga
i estén al sol les mans
i en l'aire les belluga.

Xucles bellesa i llum del cel
i en fas gust i tendresa,
portes cel a la rel
i a cada fulla estesa.

Fonoll, verd clar de la il·lusió,
dóna als infants la transparència,
el gust i la claror
de fer-se grans amb innocència.

I estira en l'aire els brots que treus,
tu que ja saps que, a estones,
seran altars dels pregadéus
i faristols de papallones.

EL RAVE

EL RAVE

Rabassut i petit, infant de l'hort,
té el cos vermell com una brasa;
enmig de cada fulla un nervi tort
i cada fulla fa una esquena d'ase.

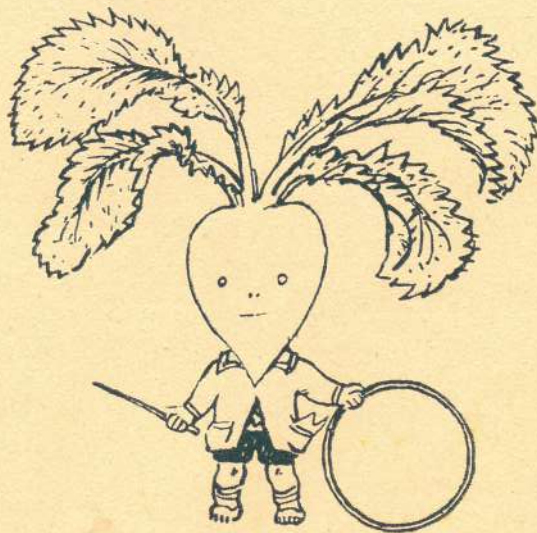
El rave creia caminar de nits.
Per això sembla una bombeta encesa.
Entre ensiams atapeïts
el rave creix i espera la vellesa.

Un dia es reia d'un pobre ensiam
que l'havien lligat per la cintura;
tenia un riure de color de llamp
amb un pic d'ironia i de tortura.

Li deia, diu: «Com t'han agarrotat
perquè les teves fulles siguin blanques!
Es clar, gastant aquest color trencat...»
i alçà les fulles i ensenyà les anques.

«Jo, en canvi, mira quin color més fort!
Tot això és sang que esclata.»
I l'ensiam digué: «Essent del mateix hort,
morirem amanits a la mateixa plata.»

I el rave, avergonyit del riure aquell,
cada dia es tornava més vermell.

ELS ALLS

ELS ALLS

Cada gra en fa una mà
d'apinyats com una torre
i juga a qui més en fa
com si jugués a la morra.

Fulles verdes cap al cel,
un brot que fa floridera
i terra endintre la rel
que és la vostra cabellera.

La vostra unió de grans
és d'una excel·lència rara:
vosaltres ja sou germans
i la humanitat no encara.

L'home és dur, té el cor eixorc,
niu de l'enveja i la intriga;
vosaltres, fins en el forc,
tots junts pengeu de la biga.

I junt amb la germanor
teniu l'instint de revenja,
car ompliu de coentor
tota la boca que us menja.

Perquè sabeu ser germans,
la naturalesa us dóna
la paga de fer amb els grans,
ben units, una corona.

EL CEBALLOT

EL CEBALLOT

Alça la trompa en l'aire amb gran anhel
de tornar l'aigua de la terra al cel
i, dalt la trompa, té una floridera
com si un núvol ja hi fes la castellera.

Es esvelt, alt, verd, lluent,
però, de dins, és tan coent
que jo diria
que s'aixeca de terra amb rebel·lia
com un braç estirat, com un grinyol,
com un punyal que vol foradar el sol.

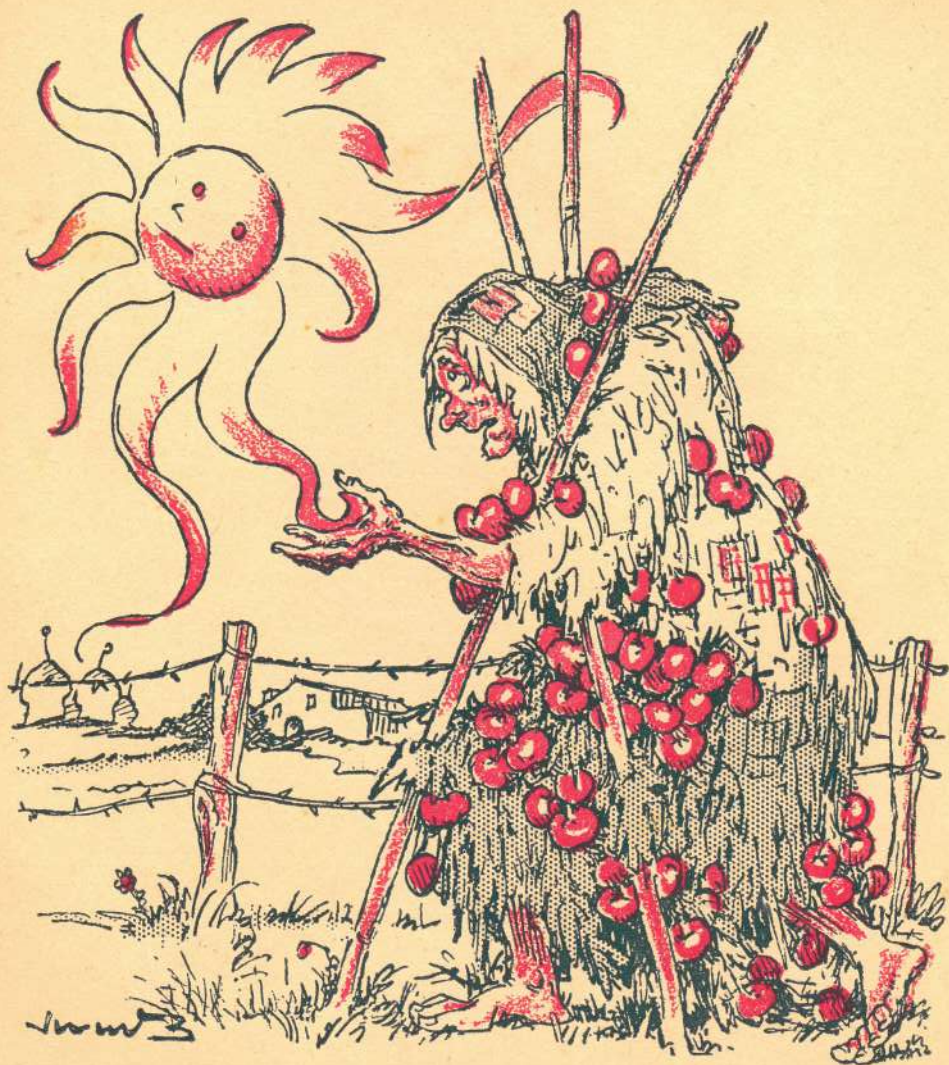
Veu que això li seria un gran treball
i esclata en un plomall
de guerrer antic. Mansoi la fúria tanca
i aixeca al cim una bandera blanca.

Es una amarra de l'aviació
on, sovint, com si fos un avió

hi atura el vol el papalló o l'abella.
Les estisores sents del papaorella
que, a poc a poc, s'hi ha enfilat
com si anés a cosir en el seu terrat,
i l'aranya feinera, sempre atrafegada,
hi estén les teles de la seva bugada.

El ceballot, però, és innocent
i dins la trompa sent bellugar el vent,
i s'arrapa ben fort amb les rels i la soca,
i una lliçó pels infants esbadoca
i, quan l'ha dita, mor sense recel:
«De peus a terra i de cara al cel.»

LA TOMAQUERA

LA TOMAQUERA

La tomaquera té el posat i l'aire
d'una vella captaire
que emprèn el seu camí de cara a la claror.
Duu un tros de canya per bastó
i s'hi repenja una mica.
Després, quan el sol pica,
es cansa tota de la ruta estranya
i es vincla damunt la canya,
carregada amb paquets a cada costat
com si el bon temps li hagués fet caritat.

Captant, captant, ha fet una fortuna.
El sol li ha donat l'or d'engruna a engruna
i quan veu que els tomàtecs trenquen verol
creu que porta terrossos de sol
i es torna avara.
Estima els fruits com una bona mare
i els duu a la falda i damunt del braç.
L'estiu ardent li ha calmat el pas

i com les velles xarugues
cada fulla és un front cobert d'arrugues.

Les tomaques al sol, pengim-penjam,
maduren fent un ram,
verdes, vermelles, virolades,
i, dintre, tenen les llavors apinyades
i un tou de carn i sang.
La tomaquera ha sentit l'entrebanc
de la gran tofa i es despulla.
Lentament ha arrugat tota la fulla,
i mor de cara a l'alta immensitat,
amb la mà estesa, demanant caritat.

La tomaquera és humil i innocent
i ho dóna tot al sol i al vent.
De tant fer fruit té exhaurida l'entranya
i mor tombant el cos damunt la canya.

LA VERDOLAGA

LA VERDOLAGA

Com si fes de bugadera,
cada fulla un picador
amb color de sabonera
com pedres de rentador.

Té el tronc de color de pruna,
sempre a la terra arrapat,
i una transparència bruna
d'oli i aram barrejat.

Sempre arrapada a la terra
ni l'aire la pot tocar;
de peus i braços s'hi aferra
i té rels a cada mà.

Es que li plau tant la vida
que no es vol pas morir mai.
Per ella deu ser mentida,
de terra amunt, tot l'espai.

Verdolaga que t'arreles
a la vora del camí
i obres les mans perquè anheles
copsar tot el serení;

tu que no alces mai el rostre,
sempre a la terra constant,
com per tu, la terra nostra
sigui amada per l'infant.

A cada mà una rel nova,
cada fulla un picador,
i amb ganes de rentar roba
que al món hi ha molta brutor.

L'ORTIGA

L'ORTIGA

Es com la menta l'ortiga,
però, si la toques, pessiga,
i l'ortiga no fa olor.
Entre les plantes amigues
s'abscondeixen les ortigues
amb falsa traïció.

Es verda i fresca i peluda.
Quan cullen l'herba menuda
dels camins, els hortolans
no s'adonen de l'ortiga
fins que, en tocar-la, els pessiga
i els embotllafa les mans.

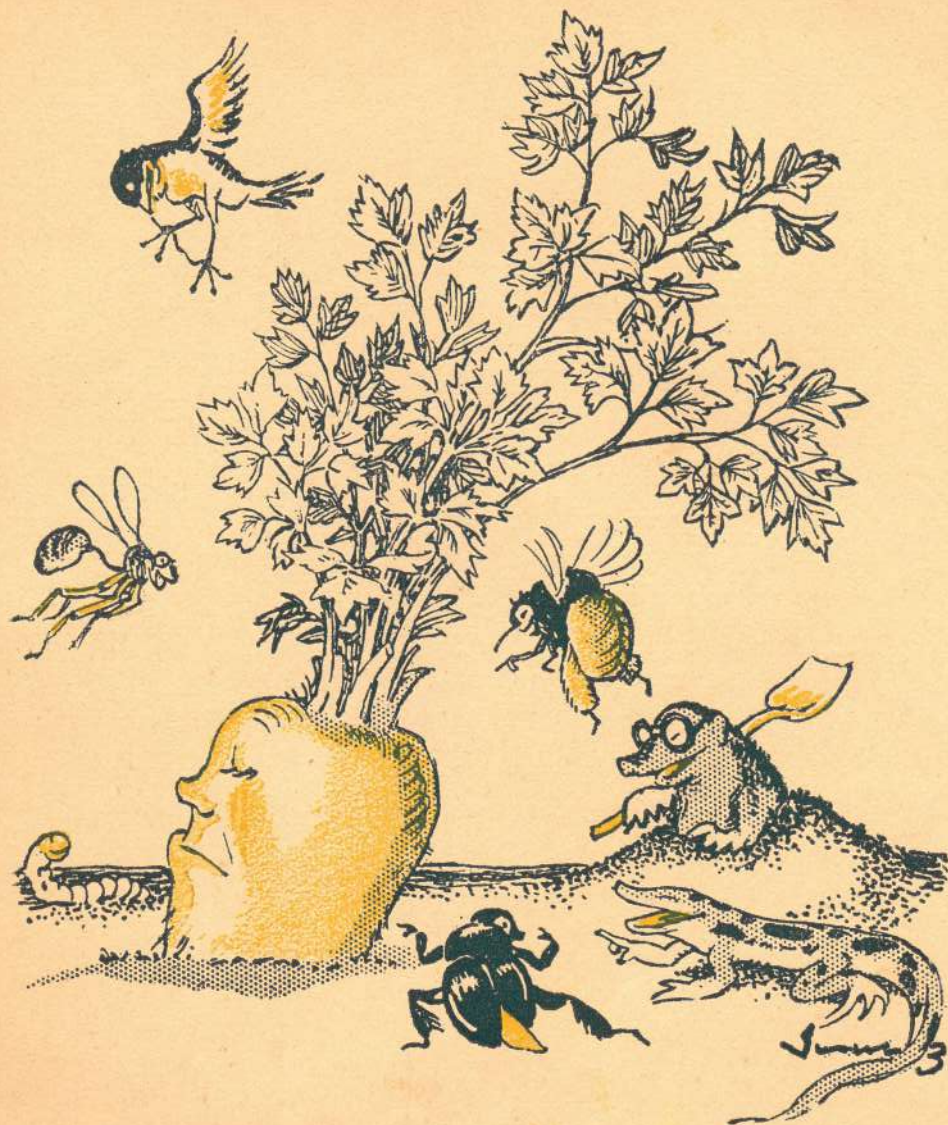
Planta hipòcrita i dolenta
que t'assembles a la menta
per poder enganyar millor;
per la teva hipocresia
la naturalesa et cria
sense flor i sense olor.

Però tens encís de sobres;
no tan sols tens males obres
sinó dots excepcionals,
car, si pessigues, severa,
ta coentor és remeiera
i guareixes de molts mals.

Ni flor ni olór necessites
i entre les herbes petites
ets tota una gran lliçó
que val més que una gran toia.
Tu ens dius: «Si voleu la joia
l'heu de comprar amb el dolor.»

Beneïdes les ortigues
entre les plantes amigues!
Pessigueu tant com vulgueu,
car les vostres pessigades
són més bones, a vegades,
que la menta que imiteu.

LA PASTANAGA

LA PASTANAGA

La soca té un color esgroeït,
la fulla verda, d'una foscor vaga,
un gust eixarreït
i per nom pastanaga.

Es pretensiosa i al bell mig de l'hort
alça les fulles i rumbeja
el seu groc fluix que es creu que és or
i es pensa que fa enveja.

La pastanaga és com el presumit
que ell mateix s'estarrufa i s'afalaga
i és un pobre mortal eixarreït
i esgroeït com una pastanaga.

L'ESCAROLA

L'ESCAROLA

Neixes i, en ser a certa altura,
et posen un cinturó
que t'apreta la cintura
i et fa semblar un gerricó.

Amb la cabellera ufana
i el cinturó ben posat,
fas pensar si l'hortolana
enmig de l'hort s'ha aturat.

I a la vora del trencall
de l'aigua, tes fulles gerdes
són minúsculs caps de gall
que tinguessin crestes verdes.

I amb tanta blancor com tens
a les fulles amagades
¿per què ens ensenyes les dents
morenes i esclarissades?

L'escarola fa serrells,
jocs de farbalans i puntes,
i muralles i castells
cargolant les fulles juntes.

I és que guarda dintre seu
amb infinitat de tanques
la puresa de la neu
de les seves fulles blanques.

Infant, guarda dintre el cor,
la innocència i la puresa
que són el més ric tresor
i l'encís de la infantesa.

I així que et vagis fent gran
les rutes et seran franques
i totes et somriuran
amb clarors de fulles blanques.

LA SÍNDRIA

LA SINDRIA

Oh síndria que et fas a poc a poc,
esperant que el sol de dolcesa t'inundi,
ets verda i rodona i amb clapes de groc
i ets com mig mapamundi.

Sembles talment la bola del món
pels dos pols aixafada,
amb foc centrat al teu pregon
i amb la llavor arrengherada,

com una filera de negres esclaus
que, en esberlar-te, alliberes;
tu saps que els homes han de fer les paus
i ajuntes blancs i negres en fileres.

Duus sang i porpra, car la humanitat
pel camí del dolor troba la glòria.
Així que un tall de síndria hem aixecat
ens ve un quart de lluna a la memòria.

I el tall de síndria és un llavi d'estiu
que té ben plena de dolçor la cintra
i tota tu ets caliu
com si portessis tot l'estiu a dintre.

Al damunt de la taula t'han tallat
en talls petits i grossos
talment com la humanitat
ha malpartit el món a trossos.

I has fet que es barallessin els infants
per la tallada més bonica
talment com es barallen els humans
pel tall de terra, nació gran o xica.

La teva planta és com un hemisferi;
el teu tronc fa de centre als horitzons
i entre els espais de fulles té el misteri
d'una munió de móns.

Oh síndria que a la pell tens una clapa
blanquinosa, talment com si una mà
hi hagués dibuixat com en el mapa
les línies limítrofes d'un oceà.

Però tens, sobretot, una dolcesa
i una rosada vermellor
dintre una ratlla corba de tendresa
com la ratlla suau de l'horitzó.

Oh síndria que ets rodona com la vida
i omple la boca d'or i porpra i sol,
i tens la pell endurida
i el goig a dintre abscondit i sol.

També la vida té secrets a dintre
que no saps mai si són madurs o verds
i, si t'arrisques a esberlar la cintra,
ho guanyes tot o tot ho perds.

Cal esperar que a poc a poc maduri
rebert l'aire i el sol de bat a bat
fins a sentir joiosament l'auguri
de portar, dintre, sol aterrossat.

Oh síndria que no et canses d'esperar
que el sol roent de dolcesa t'inundi,
fes que l'infant trobi sempre el món clar
i dolç com tu, tu que ets mig mapamundi.

Í N D E X

	<u>Pág.</u>
El senyor Pèsol	8
El cigró	12
La guixa	16
Les mongetes	20
La carxofa	24
La bleda	28
La col	32
El bròquil	36
L'espínac	40
L'api	44
El fonoll	48
El rave	52
Els alls	56
El ceballot	60
La tomaquera	64
La verdolaga	68
L'ortiga	72
La pastanaga	76
L'escarola	78
La síndria	82

OBRES EDITADES

Auca del noi català antifeixista i humà

Edicions catalana, castellana, francesa i anglesa.

Dibuixos: Josep Obiols.

El senyor pèsol i altres plantes.

Poemes per a infants, Salvador Perarnau.

Dibuixos: Joan G. Junceda.

El més petit de tots.

Text i dibuixos: Lola Anglada.

Edicions catalana, castellana i francesa.

EN PREMSA

Proverbios castellanos en acción.

Il·lustrats per Lluís V. Molné.

De quan escrivien les bèsties.

Lletres per a infants, Manuel Amat.

Dibuixos: Artur Moreno.

Ales roges.

Poemes per a infants, Salvador Perarnau.

